

Смагло О.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Процеси трансформаційного поступу ринкових відносин в економіці України значною мірою визначаються економічним розвитком як держави в цілому, так і її регіонів зокрема. Тому актуальності набуває проблема розробки цілісного механізму й виявлення тих його складових, які забезпечують ефективний регіональний економічний розвиток. Внаслідок дії різноманітних темпів проведення реформ, змін у системі господарювання та структурі власності в регіонах України збільшилася територіальна диференціація рівня економічного розвитку та можливостей соціального забезпечення громадян. Значною мірою така ситуація пов'язана також з відсутністю належних механізмів регулювання цього процесу, стимулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і населення щодо прискорення розвитку регіонів на основі повнішого використання їх природного, економічного, людського, науково-технічного потенціалу.

Регіональний економічний розвиток є одним з основних результатів регіональної економічної політики, що формується з урахуванням територіальних переваг та особливостей. При цьому вибір основних елементів регуляторного механізму, що забезпечують економічний розвиток регіону вирішується як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Важливим аспектом є структурування ролі органів державної влади на загальнонаціональному та регіональному рівнях у забезпеченні регіонального економічного розвитку. Дієвість місцевих органів влади, у формування сучасної регуляторної політики є вагомим чинником стабільного економічного розвитку регіону.

Теоретико-методологічні аспекти проблем регіонального економічного розвитку висвітлені у працях як у вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Питання регуляторної політики в сфері регіонального економічного розвитку досліджувалися українськими науковцями: А. Амоша, Є. Бойко, З. Варналій, А. Гальчинський, В. Геєць, Б. Данилишин, Я. Дяченко, В. Кравченко, І. Лукінов, О. Руденко, І. Чугунов, А. Чухно, а також зарубіжними вченими: Джеймс Д. Гвортні, Річард Л. Страуп, М. Лендшел, Дж. Хансен, Д. Юлл, Е. Блеклі, П. Фок, Р. Грін, Г. Хаммер.

Однак недостатньо приділяється уваги теоретичним та методологічним аспектам дослідження механізмів реалізації регуляторної політики забезпечення економічного розвитку регіону, стратегічного планування у сфері малого і середнього підприємництва, інвестиційного та бюджетного регулювання, визначення ролі органів державного управління та місцевого самоврядування у цих процесах. Зазначене обумовлює актуальність

дослідження системи регуляторних механізмів реалізації політики регіонального економічного розвитку, визначення шляхів забезпечення зростання добробуту населення і підвищення якості життя в регіонах.

Зростання економічного добробуту населення регіону виражається через показники економічного зростання, до яких можна віднести рівень валової доданої вартості на душу населення, середній дохід на одного працівника або на одного жителя регіону, показники бюджету тощо. Запорукою ефективного використання можливостей регіонального розвитку є вдосконалення функції регулювання як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Зміни економічних умов вимагають відповідних змін регулюючих функцій органів державного управління і місцевого самоврядування з метою повернення економічних процесів до стабілізації та подальшого економічного зростання. В цьому контексті досліджено основні регуляторні механізми, що забезпечують регіональний економічний розвиток та на їх основі сформована структурно-функціональна модель системи регуляторних механізмів регіонального економічного розвитку.

Однак, регулювання соціально-економічних методів для єдиним цілим передбачає використання різноманітних методів для забезпечення взаємопов'язаного розвитку економічної і соціальної складової з метою виконання одного з основних завдань регуляторної політики – підвищення добробуту населення регіону. Виходячи з системного підходу, система розглядається як сукупність взаємопов'язаних елементів, які утворюють єдине ціле та в певному порядку взаємодіють між собою для досягнення забезпечення регіонального економічного розвитку. Найбільш важливими є економічні методи регулювання, які визначають структуру господарського комплексу регіону, динаміку виробництва, обміну, розподілу та споживання через систему інструментів та важелів. У комплексі ці заходи становлять регіональну регуляторну політику, метою якої є досягнення відповідних показників соціально – економічного розвитку регіону. Якщо темпи досягнення цих показників є незадовільними, необхідно передбачити перегляд чи скасування певних видів регуляцій, що стосуються економічної діяльності суб'єктів господарювання в регіоні. Взаємозв'язок зазначених регуляторних впливів під час реалізації регіональної соціально-економічної політики запропоновано показати у вигляді структурної моделі.

У разі досягнення основної мети регіонального регулювання під час застосування дерегулюючих норм та законів слід здійснювати регуляторну реформу, яка повинна покращити якість регулювання за рахунок зміни законодавчих та нормативних актів, що визначають процес регулювання, а також зміни кількості і якості інститутів, що реалізують регуляторну політику.

Оцінка стану адміністративно-територіального устрою країни є необхідною в сенсі визначення пріоритетних видів економічної діяльності в територіях, оптимізації використання наявних природних ресурсів та прогнозування інвестиційної привабливості окремих ареалів розвитку. Слід зазначити, що єдиного підходу до вирішення цієї проблеми не існує. Так, відомий російський вчений Гранберг О.Г. вважає, що така оцінка дає змогу побудувати стратегію і тактику регіонального розвитку на перспективу

[3, с. 109]. для цього він пропонує розрахувати коефіцієнт спеціалізації видів економічної діяльності територій, або показник локалізації виробництва. Українські вчені [4, с. 45] пропонують дещо інший підхід, заснований на визначенні макроекономічних показників в індексах, які включають: забезпеченість регіону природними ресурсами; рівень соціального розвитку територій, динаміка валової доданої вартості, рівень зайнятості і безробіття населення, а також рівень інвестиційної привабливості регіону.

Наведені підходи не є ідеальними, а тому необхідність їх поєднання чи корегування на предмет визначення більш логічної структурно-логічної схеми оцінки. В цьому випадку технологія здійснення оцінки може мати такий вигляд [5, с. 45].

На першому етапі економічної оцінки адміністративно-територіального устрою визначається місце регіону в адміністративній ієрархії національної економіки.

На другому етапі проводиться оцінка якості і рівня життя населення територій для вибору в майбутньому програм їх оздоровлення (депресивні території).

На третьому етапі проводиться аналіз основних напрямів економічної діяльності регіону – промисловість, сільське господарство, підприємництво, інфраструктура для визначення диспропорцій розвитку та майбутнього планування їх усунення методами регіонального управління.

На четвертому етапі визначаються території регіону, які мають інвестиційну привабливість для формування концепцій і програм залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

На п'ятому етапі оцінюється рівень розвитку об'єктів соціальної інфраструктури регіональних утворень на предмет раціоналізації просторового облаштування територій регіону (показники протяжності газових, парових, каналізаційних магістралей, кількість газифікованих територій тощо).

На шостому етапі проводиться прогнозування пріоритетних напрямів розвитку регіональних економічних систем з урахуванням екологічних, соціальних і економічних чинників. В результаті визначаються ті види економічної діяльності, які характеризують спеціалізацію господарської діяльності.

На сьомому етапі відводяться підсумки соціально – економічного стану того чи іншого регіону та проводиться ранжування регіонів за основними показниками розвитку.

Пропоновані вище методичні підходи щодо стану функціонування регіональних економічних систем дозволяють визначити багатовекторність розвитку економіки регіонів, обґрунтувати доцільність і ефективність кожного із них та слугувати науково – методичним підґрунтям для керуючих регуляторних дій з боку державних та регіональних органів влади і управління.

Список використаних джерел:

1. Бакум В.В. Особливості формування системи управління регіоном / В.В. Бакум / Економіка АПК, – 2007. – № 4. – С. 27-33.
2. Бондаренко О.В. Проблеми змін і розвитку системи управління діяльністю підприємств / О.В. Бондаренко / Економіка і держава. – 2007. – № 8. – С. 39.
3. Соціально-економічне регулювання в Україні / М.І. Долішній, М.М. Паламарчук, О.М. Паламарчук, Л.Г. Шевчук. – Львів: Ін-т рег. досл. НАН України, 2008. – 150 с.
4. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку. За ред. Гейця В.М. – К.: Інститут економіки і прогнозування: Фенікс, 2003. – 820 с.
5. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія, формування, механізми реалізації; Монографія-Луцьк: Над студія, 2001 р. – с. 528.